

folyó felelősség törvényhozási módosítása az idézett törvények alakjában helyt is foglalt. Mindenesetre ehhez egy századnál több idő kellett, tekintve a rómaiaknak az újításokkal szemben megnyilatkozó erős konzervatizmusát.

Mindezek összegezése indokolttá teszi, hogy a vadimonium korára nézve limitált maximális korhatár, az V-ik századot illetőleg valószínűnek tűnjék fel, természetesen ezen latituden belül lefelé a közelebbi időpont meghatározására, újból hangsúlyozzuk, minden pozitív támpont hiányzik.

2. §. A vadimonium alkalmazásának köre.

Az irodalomnak igen sokat vitatott kérdése, hogy vajjon a vadimonium a római magánjog rendszerében egy tisztán perjogi kezekedés célját szolgáló ügyleti alak volt-e, vagy pedig ezen intézményben keresendő az általános magánjogi jótállásnak legősibb megjelenési formája.

Két nézet áll egymással szemben. Az egyik szerint a vadimonium általános magánjogi jótállás célját szolgáló ügyleti alak volt, úgy hogy ez képezte a római jogban a kezesség¹⁾ vállalás legősibb formáját.²⁾

Ezzel szemben áll a másik felfogás, melyszerint a vadimonium tisztán csak perjogi kezességi alak volt,³⁾ mely mint ilyen alkalmazást talált úgy a polgári, mint a büntető perekben.

1) Kezesség alatt nem értünk a mai felfogásnak megfelelő dogmatikai fogalmat, e szót ismét csak a jótállás, garancia vállalás általánosabb értelmében használjuk.

2) V. ö. Farkas Lajos: Rj. T. I. 4 336. l.; Lenel: Z. S. St. XXIII. 96. és kl.; Schulin: G. 348. l.; Voigt: Vad. 308. és kl.; Cuq: Inst. jur. I. 120. l. 3. j.; Sohm: Institutionen. 11 380. l. 3. j.; Mitteis: F. 115. l.

3) V. ö. Karlowa: R. G. II. 621. l.; Girard: Manuel. 4 748. l. 1. j.; Fliniaux; Vad. 20. és kl.; Schlossmann: Z. S. St. XXVI. 304. l.

A polgári perekben a vas az alperesnek in iure való újolagos megjelenését garantálta. Büntető perekben a vas annak biztosítására vállalt kötelezettséget, hogy a fogságból elbocsátott vádlott a bíróság előtt újból meg fog jelenni tárgyalás céljából.

Mi e kérdést illetően, egy közvetítő álláspontra helyezkedünk, amely tulajdonképen mintegy concessiót jelent a két egymással mereven szemben álló nézethez viszonyítva. Az alább kifejtendőkhöz képest úgy véljük, hogy a vadimoniumnak, mint túszi kötelezettségnek tartalma, egész általánosságban egy valamely eredmény garantálása lehetett. Ide tartozhatott ennél fogva, úgy a materiáljogi biztosítás, mint a perjogi szavatolás, a bíróság előtt leendő újolagos megjelenés garantálására.

Vizsgáljuk, hogy mit mondanak a források.

Mindössze egy forráshely jöhet tekintetbe és ez Varro műve: (L. L. VI. 74.):

„ vas appellatur, qui pro altero vadimonium promittebat. Censuetudo erat cum reus parum esset idoneus inceptis rebus, ut se alium daret. a quo caveri postea lege coeptum est ab his, qui praedia venderent vadem ne darent; ab eo adscribi coeptum in lege mancipiorum: „Vadem ne poscerent, nec dabitur.“¹⁾

Mint kiindulást leszögezzük, hogy e forráshelyet az alább kifejtendőkhöz képest semmiként sem vonatkoztatjuk perjogi kezesség vállalásra.

Ezzel ellentétben a vadimonium kizárólagos perjogi alkalmazását vitató nézet követői az idézett forráshelyet, mely lényegileg a macipans evictionális felelősségéért nyújtott kezességről szól, föltétlenül és kizárólagosan a perjogi kezességre vonatkoztatva kívánják értelmezni. Teszik ezt azon az alapon, mivel itt a „vas“ szó véleményük szerint azon jótállót jelenti, aki az alperesnek in iure leendő újolagos megjelenését kívánja biztosítani.

¹⁾ Idézve Bruns nyomán: *Fontes. Scriptores.*⁶ 59. l.

Abból indulnak ki e nézet hívei egész általánosságban, hogy az „inceptis rebus“ szavak föltétlenül csak egy már megkezdett evictionális perre vonatkozhatnak.

De vizsgáljuk e felfogást közelebbről. E nézet követői közül mi Fliniaux művét tesszük fejtegetésünk és taglalásunk tárgyává, mivel a rendszeresség tekintetében ez áll a legelső helyen és az előzők érveit tagadhatatlanul ügyesen felhasználva, ő megy legmesszebb.

Nevezett író okoskodásának kiindulási pontja, az ezen nézetet követő íróknál szokásos módon, az „inceptis rebus“ kitételekből levont következtetésekkel kezdődik. Ezen szavak véleménye szerint csak egy már megkezdett evictionális perre vonatkozhatnak.¹⁾

Az „inceptis rebus“ szavak értelmének megállapítása után folytatja: a „vadem ne posceret nec dabitur“ clausula, melyet a lex mancipiorumba azon célból szoktak beiktatni, hogy az eladó megmeneküljön a vades állítási kötelezettségtől, azt mutatja, miszerint a vades nem a macipatio pillanatában adattak, hanem akkor, mikor az evictionális bonyodalmak már megkezdődtek.

A szöveg értelme ehhez képest a következő volna: az eladó a mancipatióból kifolyólag köteles a vevővel szemben „auctoritas“-t „praestare“ azaz védni őt egy harmadik elperlővel szemben. Ha most már a vevő egy olyan harmadik személy részéről pereltetik be, aki magát tulajdonosnak vallja, első gondja lesz a tárgyalás elhalasztása; vades által biztosítván egy más határnapon való újlagos megjelenését. A vevő ezután rátalálván eladójára, azt a magistratus elé vezeti, ahol is ünnepélyes formulával kéri, hogy legyen az ő auctorja. Az eladó, aki engedett a vevő hívásának, vadeseket állított, akik azután garantálták az

¹⁾ V. ö. Fliniaux: Vad. 22. I. Hasonló értelemben: Karlowa: R. G. II. 621. l.; Schlossmann: Z. S. St. XXVI. 304. l., aki a végkonklúzióját illetőleg eléggé határozatlan: „... die Möglichkeit eines Zusammenhanges der vades in unserer Varrostelle mit prozessualischen Dingen keineswegs ausgeschlossen ist.“

ő újlagos megjelenését arra a napra, amikorra a vevő előzőleg a tárgyalást elhalasztotta.

Ily vadesekről beszél Varro és azt tanítja, hogy az ingatlanok eladója már nem állított többé ilyeneket.

Megoldásra vár annak eldöntése, hogy vajjon mi érdeke fűződhetett a vevőnek az ily vades állításához?

E kérdés elöntésénél kombinációba kell venni szerinte az auctoritatis actiót is. Ez végeredményében megillette a vevőt arra az esetre is, ha az eladó nem jött assistálni az evictionális per folyamán és a vevő az ő segédkezése hiányában köteles volt az ingatlant restituálni annak, aki azt tőle visszakövetelte.

Viszont kétségtelen más oldalról, hogy ezen actio azon esetre, ha az eladó fizetéképtelen volt, teljesen illuzoriussá vált s erre az eshetőségre számítva volt a vadimoniumnak nagy gyakorlati jelentősége.

A perbeli vadimonium intézménye tehát, nevezett író véleménye szerint, semmi egyéb, mint a garantia fokozása, mely helyet foglalt, mielőtt a gyakorlat e célra más hatásosabb eszközt talált volna fel; amilyen volt pl. később a satisdatio secundum mancipium. Ezen értelemben véli nevezett író is, amiként az ma általános felfogásnak mondható, miszerint a satisdatio secundum mancipium a római vételből származó garantia vállalásában, illetve ennek történetében egy bizonyos haladást jelent.¹⁾

¹⁾ Az irodalom mai állása mellett alig szenvedhet kétséget, hogy satisdatio sec. mancipium a vades intézményével szemben egy bizonyos fokú fejlődést jelent s ez egy későbbi jogialakulat, amely amazt felváltotta. Mindenesetre ez is a kezesekkel való biztosításnak egy neme volt. Nagyon kérdéses azonban, hogy az épen a vadeseikkel történt-e, vagy nem? Így pl. Lenel azt állítja (E. P.² I. 522. l.), hogy ez a cautionyújtás sponsorok és fidepromissorok bevonásával történt; és bizonyára nem ok nélkül!

Általában az a felfogás uralkodik ma, hogy a Varro-féle szöveghelyben az említett vades és a kezeseknek a satisdatiónál alkalmazott fajai között történelmileg lényeges differencia van, eltekintve a jellegbeli különbségtől. Ennek megdöntésére érveket felhozni alig tudnánk. Hasonlóan nyilatkoznak: Lenel: E. P.² 523. l. 3. j.; Karlowa: R. G. II. 621. l.; Fliniaux: Vad. 24. l. 1. j.;

Nem zárkózik el annak elismerése elől nevezett író, hogy a vades intézményével a vevő azért tulajdonképen csak tökéletlenül volt megvédve. Ha az eladó az újólagos perfelvételi határidőben nem jelent meg, a vevő a vades ellen felléphetett és követelhetette tőle az ígért összeg megfizetését. Ezzel szemben azonban, ha az eladó megjelent s ennek dacára mégis elperelték tőle a dolgot, a vevő nem fordulhatott a vades ellen, mert ezek csak és kizárólag az eladó újólagos megjelenését ígérték. Ez esetre tehát a vevő csak az eladó ellen fordulhatott, megint csak, az esetleges fizetésektelenség veszélyének kitétt, *actio auctoritatis* segítségével.

Mielőtt e felfogás eme legkiválóbb képviselője nézetének érdemi bírálatára áttérnénk, foglalkozni kívánunk az idézett forráshellyel, vizsgálván azt kissé közelebbről.

Kétségtelen, hogy ezen szöveghely kifejezés módjában, egyes részeinek összefüggését illetőleg, nem a legvilágosabb s a legszabatosabb¹⁾. Ebből azonban nem következik annak szükségé, hogy azon állítást fogadjuk el, miszerint az „*inceptis rebus*“ kitételekben a „*res*“ szó peres jogigényt, vagy éppen peres tárgyat jelentene. Minden nehézség nélkül tulajdoníthatunk mi ugyanis e szónak más, sokkal általánosabb jelentőséget is.

Jelentheti a „*res*“ szó általában a szolgáltatást, mint a kötelelem tartalmát²⁾, s akkor e szavaknak értelme: „vállalt szolgáltatásoknál“, „vállalt kötelezettségeknél“ volna, ami az „*idoneus*“

Girard : 1883. N. R. H. 548. l. Épen ezen indokok alapján lemondunk a *fiduciae instrumentum*ban foglaltaknak bizonyítékul való felhasználásáról. (Formula Baetica C. I. L. 2700. n. 5042. Idézve Bruns: *Fontes*.⁶ 293. l. nyomán.) Ebből ugyanis csak a *satisdat. sec. manc.* tűnik ki s még ha bizonyos is, hogy kezesség nyújtással történt, akkor sem következik s a tudomány mai állása mellett nem is valószínű, hogy erre a célra vadest állítottak. Ellenkezőleg Voigt: *Vad.* 314. és kl.

1) V. ö. Schlossmann : *Z. S. St* XXVI 304. l.

2) Hasonló értelemben találjuk e szót használva más forráshelyekben is. V. ö. Heumann-Seckel : *Handlexikon*.⁹ 512. l. 5. p.

szóval mindenestre a legteljesebb harmoniába hozható.¹⁾ Az „idoneus“ szó jogi jelentősége ugyanis nem lehet más, mint „fizetéképes.“²⁾

Az „idoneus“ szónak fizetéképességét jelentő értelme ugyanis kétségtelenül igazolva van a továbbiakkal is.

A „consuetudo erat ut pro se alium daret“ bevezető mondat ugyanis, véleményünk szerint csak azon értelemmel birhat, hogy szokásos volt, miszerint ha a főkötelezett nem volt fizetéképes, maga helyett egy más valakit (mint később kitűnik, a vast), állitson.

Ez igen jellegzetes azért, mert a fizetéképesség tényére mint döntő momentumra utal Varro. Ennek vizsgálata a római jog rendszerében kétségtelenül az anyagi jótállás fogalmával áll a legszorosabb összefüggésben. A szöveghely ezt tényleg egy percre sem téveszti szem elől, amit bizonyít az a körülmény, hogy az ingatlanok eladásánál az eladónak nem kellett vadest állítani, éppen az ő nagyobb fizetéképességére való tekintettel; úgy hogy ez esetben szokássá lett a vades állításra irányuló kötelezettség klauzuláris elhárítása, illetve elengedése.

Ha tisztán és kizárólag csak perbeli kezességről volna szó, a fizetéképességnek előtérbe tolása igen nehezen volna megmagyarázható.

A perbeli kezességnél az a cél, hogy a félnek a tárgyaláson való megjelenése biztosítsék s ez az, melyhez a biztosítandó érdek fűződik és nem a fizetéképesség megóvása, illetve annak fokozásáról való gondoskodás itt a közvetlen cél.

Ami a nevezett író nézetét illeti, itt szembeötlő mindjárt az, hogy maga is beismerni kényszerül, melynélfogva az általa felállított magyarázat szerint a vas állítás meglehetősen tökéletlen biztosítás volt. Ez igaz!

¹⁾ Hasonló értelemben: Voigt: Vad. 308. 1

²⁾ V. ö. Heumann-Seckel: Handlexikon.⁹ 243. 1.

Tagoljuk csak szét e forráshelynek nevezett író által tulajdonított értelmét.

Fliniaux véleménye szerint is a biztosítás tökéletlensége abban állott, hogy a vevő arra az esetre volt csak teljesen biztosítva, ha az eladó nem jelent meg az újlagos tárgyaláson. Akkor ő a vadestől egész könnyen és zavartalanul behajthatta az ígért összeget. Ha ellenben megjelent az eladó, vevő az esetleg kétes értékű, az eladó fizetőképességétől függő auctoritatis actióra volt utalva. A vevő ez esetre tulajdonképen semmit sem nyert! Minek volt akkor az egész kezességi sallang? A vevőnek ekkor az érdeke ezek szerint (feltéve, hogy a vades fizetőképes egyének voltak) határozottan az lett volna, hogy az eladó ne jelenjék meg a folytatólagos tárgyaláson, s ezt úgy akarta elérni, hogy a tárgyaláson való megjelenés érdekében kezeseket kért??

Ez ilyen formában lehetetlen valami volna s úgy véljük, itt van éppen e nézetnek sebezhető pontja.

Továbbá, ha jól értjük a dolgot, egy ideig, t. i. addig, amíg a határnapon való megjelenés kérdése el nem döntetett, nevezett író véleményéből kifolyólag a vades felelőssége az eladó felelősségéhez járult, úgy hogy addig mindketten felelősséggel tartóztak; akkor dőlven el, hogy kinek felelőssége lesz gyakorlativá, aszerint, amint az eladó az evictionális perben megjelent-e az új tárgyaláson, vagy sem? Ez systematikailag teljesen abszurdum. A vades felelőssége ugyanis ez esetre mint egy accessorius természetű felelősség jelentkeznek, melynek értelmében a vas határozottan a főkötelezett mellé kötelezné magát. Ez a régi túszi felelősség legjellegzetesebb sajátosságával határozottan ellentmondó valami volna, mert a túszi felelősség sajátos jogi karaktere abban csúcsosodik ki, hogy túszi felelősségével a főkötelezett felelőssége azonnal, ipso iure megszűnik. Ez esetre a vas felelősségének túszszerű jellegéből az eladó felelősségének azonnal helytfoglaló és végérvényes megszűnése következhetnék csak, tekintetnélkül arra, hogy megjelent-e az eladó vagy sem.

Mindenként a vades és csak ő lehetett s maradhatott felelős. A főkötelezett (eredeti adós) ellen való fellépés minden további lehetősége kizárt dolog kellett hogy legyen. Emellett szól az általános jogi elveken kívül közelebről a szöveghely „pro se alium daret“ kitétele is, amely ez irányban elég világos, eltekintve attól, hogy a tudományban sem tagadja senki a túsz felelősségnek eme, a főadóst liberáló sajátosságát.

Semmiesetre sem tételezhetjük fel, hogy ilyen, az általános jogelvekbe ütköző értelem lebeghetett volna Varro szemei előtt.

Ilyen fajta ellentmondások és járatlanság feltételezésének elkerülése szempontjából is már igen valószínű, hogy a konkrét esetben egész egyszerűen az evictionális felelősségért vállalt jótállásnak egy esete forgott fenn, vagyis szabatosabban kifejezve, az auctoritásból folyó kötelezettség megerősítésének eszközeként szereplő jótállásról van itt szó, ahol a vas felelőssége tisztán csak materiáljogi vonatkozású, s perjogi kezességgel itt semmi dolgunk sincs.¹⁾

¹⁾ A vadimonium materiáljogi alkalmazását vitató nézet helyessége nincs érintve azon újabban felmerült aggály révén, melynél fogva a vadesnek a kölcsönöknél való alkalmazásának forrási nyomai hiányoznak. (Mitteis: F. 116.1)

Ez véleményünk szerint bizonyítékot semmi irányban sem képezhet, különösen akkor nem, amikor kétségtelen dolog, hogy a vadesre vonatkozó forrásadataink igen hézagosak.

Egész másként állana a dolog, ha gazdag forrásadat állana rendelkezésünkre.

Az viszont kétségtelen dolog, hogy ha a források ez irányban nyilatkoznának, nagy súllyal birna s a kérdést eldöntené, annál is inkább, mivel a per aes et libram kölcsönügylet egy igen régi és történetileg az elsődleges időszakba visszanyúló ügyleti alak volt.

Végeredményében is tehát le kell mondanunk forrási alapon azon kérdés eldöntéséről, hogy vajjon a per aes et libram kölcsönügyleti alaknál előfordulhatott-e a vadimonium vagy sem.

Sőt tovább menve, azt is állíthatjuk, hogy e tekintetben még közvetett bizonyítékaink sincsenek, amennyiben még a nexum és vadimonium történeti felmerülésének időpontja tekintetében sem tehetünk összehasonlítást, hogy esetleg ebből azután következtethetnénk, mivel a vadimonium kora, mint jeleztük, ismeretlen.

Kétségtelen dolog, hogy az antik jogrendszerekben az evictionális felelősséget vállalt jótállás a garancia vállalásnak egy elterjedt esete volt. Jellegét illetően, ez minden jogrendszerben, eltekintve e sajátos szavatossági eset egész speciális vonatkozású nuance-beli különbségétől, az általános materiáljogi, túszerű jótállás szabályai szerint igazodott.¹⁾

Ez tulajdonképpen a dolog természetéből önként következik, ha szemelött tartjuk, hogy milyen tartalommal bír e jótállás.

Bár így sem közvetlen, sem közvetett bizonyítékainak nincsenek, mégis igen jól el tudjuk képzelni, hogy a vades perenkívüli alkalmazása nagyon korán előfordulhatott. Viszont azonban azon túlzásba sem kívánnánk esni, hogy egyenesen a vadiatiót állítsuk, mint azt Lenel teszi, a szerződési jog élére s ebben keressük a szerződési jog gyökerét. (Lenel: Z. S. St. XXIII. 96. és kl.) Erre vonatkozólag nem zárkozhatunk el annak hangsúlyozása elől, hogy ez csak egy hipotézis csupán, mely realisabb és tárgyilagosabb bizonyítékokra szorulna s ilyen formájában meggyőző erővel hatni nem képes.

¹⁾ Meg volt e jogintézmény a görög és a babilóniai jogban egyaránt. V. ö. Partsch: G. B. R. 340. és kl.; Koschaker: B. B. R. 198. és kl. A görög források között különbséget tesznek *ἰγυσητής* és evictionális garantaló között. Az utóbbinak specifikus megjelölésére a *βεβαιωτήρ* elnevezés szolgált a görög forrásokban. A kétféle kezesség, bár lényegileg más célt szolgált, mégis a jogi felelősségnek jellege végeredményében mindkettőnél azonos volt. Ez mutatkozik azon jogi helyzet mérlegelése alapján, melyet a *βεβαιωτήρ* a görög jogban elfoglalt. Ő tudniillik egyszerű szavatossá lett, aki az elidegenítő helyett, mint eladó felelt evictio esetére. Végeredményként oda konkludál Partsch, hogy a *βεβαιωτήρ* mint társeladó szerepelt, vele így is bántak el. (348. l.)

Ez nézetünk szerint egészen jellemző. Az eladó felelőssége, akivel a görög szavatosság egyenlősített, elsősorban is materiálisnak mondható, mert ennek kötelezettsége végeredményében is egy bizonyos összeg fizetésére megy s tehát ő nem valamely bíróság előtt való megjelenés biztosítását célozta. A *defensio* ugyan ezt is megkövetelte, de ez csak közvetett cél, a közvetlen cél elperlés esetére mégis csak az anyagi kártérítés.

Ha még concedálnánk is, hogy eme sajátos jótállásban processuális elem is van, mégis a praevaleáló a görög jogban is a materiáljogi elem.

Még jellegzetesebben mutatkozik az evictionális kezes materiális jótállói jellege a babilóniai jogban, ahol a kezes csak garantationális ígéretet ad le a megtörtént evictio esetére s egyáltalában nem is igéri maga a *defensio*-t. V. ö. Koschaker: B. B. R. 200. l.

Az eladóért belépő eme jótálló ugyanis in ultima ratione az eladó defenziójának eredménytelensége esetére mindig egy bizonyos összeg fizetését igéri.

A jótálló fizetési kötelezettsége minden esetre csak az anyagi-jogi kötelelem fogalmai körébe tarthat ezek szerint.

A római jogra nézve mint igen valószínű eredmény jelentkezik annak megállapítása, hogy az eddig ismeretes rendelkezésre álló forráshely a vadimonium materiális jogi alkalmazása mellett szól.

Ez azonban, véleményünk szerint, elvileg nem zárja ki a vadimonium perjogi alkalmazásának lehetőségét.

Mint már érintettük, igen valószínűnek tartjuk, hogy a legrégibb jogrendszerek túsz felelőssége mellett nem is volt még meg egyáltalában amaz éles különválasztás, differenciálódás a materiális perjogi jótállás között.¹⁾

Az ilyen természetű szigorú fogalmi különválasztás már magasabb jogi kulturát, a jogi fogalmakkal való finomabb, subtilisebb operálást tételez fel, ami pedig hosszabb fejlődés eredménye.

Ezen szempontból igen becsesnek tartjuk a római jogra nézve a vades obligatiójának tartalmi meghatározását illető definitióját Farkas Lajosnak,²⁾ aki az állítja, hogy a vadimonium általános eszméje szerint nem egyéb, mint éppen egy subsidiarius hitelviszony szabályozása: „azon kötelezést jelentvén, melynél fogva valaki egy másikért jótállást vállal, hol annak bizonyos kötelezésbeli szolgáltatása, hol pedig afelől, miszerint ügyfelének tett ígéretét, hogy egy megkezdett per folytatása vagy befejezése végett, a kölcsönös megegyezéssel elfogadott időben a hatóság előtt megjelenni fog, beváltja.“

Az újabb kutatások e téren is igen fontos eredményhez vezetnek. A túsz felelőségnek különböző jogrendszerben ismer-

¹⁾ Erre nézve igen jellegzetes példa a görög jogrendszere, lásd 27. l.

²⁾ Rj. T. I.⁴ 336. l.

retes sajátossága, mint már fentebb is érintünk, bizonyos törvényszerűség felállítását teszi lehetővé, mely a római jog rendszerére vonatkozólag a vadimoniumot illetőleg felállított hipotézisünkkel a legteljesebben harmonizálni látszik.

Az antik jogrendszerek túszi felelősségének fogalmi köre, úgy látszik, általában sokkal tágabb, szélesebb körű volt, semhogya garantálás mindkét csoportja, az anyagi s formáljogi belé ne illeszkedhetett volna.

A túszi felelősség tartalma általában valamely eredmény garantálásában állott, úgy hogy fogalmilag csak valamely eredményért való szavatolás egyenlősíthető a túszi felelőséggel.

A fogalmak eme kikristályozódása, más mellett lerakodmányoktól való elválasztása felette fontos.

Azon kérdés, hogy milyen eredmények biztosítása tekintében követeltek az egyes különböző antik jogrendszerek szavatós állítást, az már egészen egyéni s a speciális nemzeti felfogás szerint differenciálódott.

Emez eredmény megindokolása és igazolása szempontjából igen jellegzetes a görög jog tételeinek vizsgálata, amelyeknek a római joggal való rokonsága még nagyobb nyomatékot ad a megállapítható eredménynek.

A legrégebb görög kezes, az *εγγυητής* túsyszerű felelőssége ugyanis éppen úgy kiterjedt a magánjogi, valamint a perjogi s pedig, ez utóbbi alosztályaként, úgy a polgári, mint a büntető perjogi szavatosságra.¹⁾

Általában véve ugyanis azt látjuk, hogy a görög *εγγύη* nemcsak adósságért való jótállás, hanem általában valamely eredményért való felelősség vállalás, s az adósságért való jótállás csak ennek egy esetre alkalmazása.²⁾

Sőt tovább menve, a túszi felelősségnek a klasszikus kezes-

1) V. ö. Patsch: G. B. R. 288. és kl.; 371. és kl.

2) V. ö. Patsch: G. B. R. 59. l.

kedéstől eltérő jellege még erősebben kidomborodik ama körülményben, hogy az *ἐγγύη*-nél az adósság nem is mindig szükségyszerű kíséző jelenség a túszi felelősség mellett. In abstracto, tehát úgy állíthatjuk fel a tételt, hogy az *ἐγγύητης* ígéretével az adósnak egy cselekményét, vagy általánosságban egy bizonyos eredmény bekövetkezését garantálta.¹⁾

Egész természetes és logikus dolog tehát, hogy mint valamely eredmény létrejöttének közvetett kikényszerítése, ide tartozott a görög jogban a bíróság előtt való megjelenés is, úgy a polgári, mint a büntető perekben.

A görögjog eme sajátos felfogása nem áll egyedül az antik jogrendszerben.

A babilóniai jog kezes (túsza) szintén valamely eredmény beállását garantáló harmadik személy, aki ennek beálltáért közvetlen, kizárólagos, elsődleges, személyi (testi) felelősséggel tartozott a hitelezőnek. Így volt ez az óbabilóniai,²⁾ az újbabilóniai jogban.³⁾

A különböző antik jogrendszerek túszi felelősségének össze-

¹⁾ V. ö. Partsch: G. B. R. 28. l.

²⁾ V. ö. Koschaker: B. B. R. 23. l. „A kezes (t. i. e jogrendszerben) azt garantálja, hogy az alperes egy meghatározott határidőben a pertárgyával együtt a felperes rendelkezésére fog állani. Csak az esetre, ha ezen eredmény nem állana be, járult ide egy meghatározott összegre menő adósi ígéret.“ A kezes garancia vállalásának tartalma: „ígérem, hogy az alperes egy bizonyos időre a pertárgyával a felperesnek rendelkezésére álland.“ (24. l.)

³⁾ Az újbabilóniai jogban a kezes csupán egy meghatározott eredményért szavatol. (54. l.) Talán nem lesz felesleges e felelősség közelebbi ismeretése. A kezes teljesítési ígérete subsidiarius, amely azonban nem hordja magán az accessorius felelősség rómaiás értelmű ismérveit. A kezes és a főadós kötelezettsége nem identikus tartalmú. Míg az adós egy pénzösszeg vagy helyettesíthető quantitas „dare“-jára van kötelezve, addig a kezes az adós állítását, vagy ami ezzel gyakorlatilag majdnem egy, annak a teljesítési helyen való maradását igéri. Ezen célból meg van neki a jogi hatalma, hogy a hátralékos adóst a teljesítési határidőben, esetleg még az ennek hatalma alatt álló személyeket is, megragadja és mint végrehajtási objektumokat a hitelezőnek kiadja. (68. l.) Ez által a kezes felelőssége alól megszabadul.

hasonlítása folytán levezethető eme törvényszerűség a túszi felelősség tartalma és iránya szempontjából felette fontos, mert ugyanis amint egyszer valószínűsíteni sikerült azon állításunkat, hogy a túszi felelősség fogalma valamely eredményért való garancia vállalással egyértelmű, azonnal valószínűnek látszik ama feltevésünk is, hogy a római jog vadeseinek felelőssége, amely jellegét illetőleg tipikus túszi felelősség, úgy a magistratus előtt való (in iure) újlagos megjelenés garantálását, mint a materiáljoginak nevezett szavatolást is jelentheté.

Ha ezen hipotézis megáll — amint pedig a mi szerény ítéletünk szerint megállhat, — azonnal vége lesz a régtől fogva folyó, meddő ellentétes irodalmi vitának, amelyekben mindenki nézet hívei abszolút bizonyosságot és megdönthetlenséget követelnek a maguk részére.¹⁾

¹⁾ Az általunk felállított eme hipotézis, úgy látszik, összhangba hozható Iheringnek, a római jog eme zseniális művelőjének, e kérdésben kifejtett felfogásával. Nevezett író a régi római jogra nézve a vadimoniumnak egy egészen sajátos jelentőséget tulajdonít, amelyet azután általánosít a jótállásra nézve. Abból indul ki, hogy a régi római jog nem emelkedett még azon gondolatra, hogy az obligatio „facere“-re is irányulhat. A „facere“ véghezvitelét harmadik személyek részéről történt „dare“-ra irányuló ígéret által biztosították.

A jótállók (szavatosok) személyes befolyásukkal, erkölcsi súlyuk latbavetésével igyekeztek a kötelezettet valamely cselekmény véghezvitelére vagy abbanahagyására kényszeríteni. V. ö. Ihering: Geist.⁴ 3. Teil. Erste Abth. Vorrede. XV. kl.

Ezen érdekes felfogás, ha alapelemeire bontjuk szét, tulajdonképen nem egyéb, mint amit mi is e helyen, a görög joggal való összehasonlítás útján, újból felvetünk, t. i. valamely eredmény közvetett biztosításának alap gondolata a szavatoság és közelebbről a vadimonium által.